

การเพาะปลูกมันสำปะหลัง

๑. แหล่งเพาะปลูกมันสำปะหลัง

มันสำปะหลังสามารถปลูกได้ดีในดินร่วนปนทราย ไม่เป็นที่ลุ่มหรือชื้นแฉะและเป็นพื้นที่ชอบอากาศร้อนทนต่อความแห้งแล้ง โรคพืชและแมลงต่าง ๆ ทำอันตรายได้น้อยมาก ฉะนั้น ท้องถิ่นจังหวัดใดมีลักษณะพื้นดินและลักษณะอากาศดังกล่าว จึงมักมีอาชีพหลักด้วยการเพาะปลูกมันสำปะหลัง เพราะมันสำปะหลังสามารถให้รายได้ดี เมื่อเทียบกับการปลูกพืชไร่นานอื่น ท้องถิ่นที่ปลูกมันสำปะหลังกันมากมีดังนี้ *

จังหวัดระยอง ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอบ้านค่าย อำเภอแกลง
จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอบ้านบึง อำเภอพนัสนิคม
อำเภอศรีราชา อำเภอพานทอง อำเภอบางละมุง

จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอพิมาย อำเภอสีคิ้ว
อำเภอปักธงชัย

จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย อำเภอกบินทร์บุรี อำเภออรัญประเทศ
อำเภอศรีมหาโพธิ์

จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย อำเภอพนมสารคาม อำเภอบางคล้า
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอทับสะแก และ
อำเภอบางสะพาน

จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่
จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอจอมบึง อำเภอดำเนิน-

สะดวก
จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ

๒. ฤดูกาลเพาะปลูก

การเพาะปลูกมันสำปะหลังสามารถปลูกได้ตลอดปีในที่ที่เป็นดินทรายไม่มีน้ำขัง

* กองเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงาน การศึกษาเรื่องการผลิต การตลาด และราคามันสำปะหลังของประเทศไทย

และมีทางระบายน้ำอย่างดี แต่มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ ในระยะที่เริ่มปลูกมันสำปะหลังจะต้องไม่มีฝนตกมากจนเกินไปหรืออากาศแห้งแล้งจนเกินไป เพราะถ้าหากฝนตกมากจนเกินไปจะทำให้ท่อนพันธุ์เน่า และถ้าอากาศแห้งแล้งจนเกินไปจะทำให้ท่อนพันธุ์เฉาตาย

โดยทั่วไปนิยมปลูกมันสำปะหลังเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะแรก นิยมปลูกกันมากในเดือน กุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน

ระยะที่สอง นิยมปลูกกันในเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม

ส่วนใหญ่ปลูกกันในระยะแรก และโดยปกติแล้วมักจะเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังเมื่ออายุครบ ๑ ปี ฉะนั้นจึงมีการขุดมันสำปะหลังออกขายมากในเดือนกุมภาพันธ์ เมษายน ทำให้ราคาหัวมันสำปะหลังถูกกว่าปกติ พอค้างจึงนิยมทำมันสำปะหลัง เสนและมันสำปะหลัง เม็ดในช่วงนี้มาก เพื่อจะได้เก็บเป็นมันกักตุนไว้ขายเมื่อราคามันสำปะหลังเพิ่มขึ้นในฤดูกาลอื่น

๓. พันธุ์มันสำปะหลัง

พันธุ์มันสำปะหลังที่ไร่เพาะปลูกโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด

(ก) ชนิดไร่หัวรับประทาน พันธุ์ชนิดนี้มีเนื้อละเอียด มีรสหวานมากกว่าชนิดอื่น ไร่ทำอาหารรับประทาน ชาวไร่เรียกว่า มันหนานาที่ เพราะสามารถทำให้สุกได้ภายใน ๕ นาทีเท่านั้น

(ข) ชนิดไร่หัวทำแป้งและผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ ได้แก่ แป้งมันสำปะหลัง มันสำปะหลัง เสน มันสำปะหลัง เม็ด พันธุ์ชนิดนี้ไม่เหนียวและมีรสค่อนข้างขมเพราะมีกรดไซยาไนด์ปนอยู่ในหัวมันมากกว่าชนิดแรก เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสัตว์ได้ พันธุ์ชนิดนี้นิยมปลูกกันมากกว่าชนิดแรกและมีพันธุ์ที่ไร่อยู่ ๒ พันธุ์ คือ

(๑) พันธุ์พื้นเมืองเดิม นิยมปลูกกันมาก เพราะให้ผลผลิตต่อไร่สูง

(๒) พันธุ์อินโดเนเซีย ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าพันธุ์พื้นเมืองแต่ใช้ระยะเวลาการเจริญเติบโตเต็มที่น้อยกว่าพันธุ์พื้นเมือง

๔. การเตรียมดินและการเตรียมท่อนพันธุ์

การเตรียมดิน ชาวไร่ขนาดใหญ่จะใช้รถแทรกเตอร์ของตนเองหรือจ้างรถแทรกเตอร์ไถดิน การไถนั้นจะไถ ๑ ครั้ง หรือ ๒ ครั้งก็ได้แล้วแต่กำลังเงินคือถ้าหากไถ ๒ ครั้ง ค่าใช้จ่ายในการไถแต่ละครั้งควรไถให้ลึก ๒๐ - ๓๐ ซม. และเมื่อไถ ๑ - ๒ ครั้งแล้ว

ก็จะมี การชอยดินไทราน เพื่อช่วยให้มันลงหัวได้ดีขึ้น

การเตรียมทอนพันธุ์ โดยปกติจะตัดทอนพันธุ์ยาวประมาณ ๑๕ - ๒๐ ซม. โดยตัดโคนมาทางโคนต้นและให้แต่ละทอนพันธุ์มีตาควยทุกทอนพันธุ์ การเลือกทอนพันธุ์จะเลือกจากต้นที่มีลักษณะดีแข็งแรง และมีอายุประมาณ ๑ ปี หากมีความจำเป็นต้องเก็บทอนพันธุ์ไว้ไม่ปลูกทันที ควรใส่น้ำมันทาตรงรอยตัดแล้วมัดเป็นมัด ๆ วางยอคตั้งตรงและเก็บวางไว้ในที่ร่ม ทอนพันธุ์แต่ละต้นควรเก็บไว้ไม่เกิน ๑๐ วัน จึงจะทำให้งอกงามดี และมีปริมาณหัวมันมาก ซึ่งหากเก็บไว้นานเกินไปจะทำให้ทอนพันธุ์เน่าหรือปลุกแล้วไม่งอกงาม ได้ปริมาณหัวมันน้อย ฉะนั้นเมื่อตัดทอนพันธุ์ไว้แล้วควรจะรีบปลูก

๕. การเพาะปลูกและการบำรุงรักษา

การเพาะปลูก เมื่อเตรียมดินและทอนพันธุ์ไว้เรียบร้อยแล้วก็นำมาเพาะปลูก
วิธีการเพาะปลูกมี ๒ วิธี

(ก) วิธีเสียบทอนพันธุ์ลงบนดินที่ขุดให้ลึก ๗ - ๑๐ ซม. โดยเอาปลายทอนพันธุ์ขึ้น

(ข) วิธีขุดหลุมให้ลึก ๗ - ๑๐ ซม. แล้วเอาทอนพันธุ์วางนอนราบในหลุมนั้น แล้วเอาดินกลบ

วิธีทั้งสองให้ผลแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ชาวโรนียมใช้วิธีแรกมากกว่าเพราะเหตุว่า

(๑) ปลูกง่ายกว่า และใช้แรงงานคนงานน้อยกว่า

(๒) ทอนพันธุ์เจริญเติบโตไ้รวดเร็วกว่า และทนต่อความแห้งแล้งได้ดีกว่าการปลูกแบบนอน

(๓) เมื่อมันลงหัว จะโคหัวมันรวมกลุ่มงายแก่การขุดมากกว่า

ในการปลูกทอนพันธุ์ทั้งสองวิธีจะวางทอนพันธุ์แต่ละต้นห่างกันประมาณ ๑ เมตร

การบำรุงรักษา โดยทั่ว ๆ ไป แล้วมันสำปะหลังเป็นพืชที่ทนทานต่อความแห้งแล้ง และศัตรูรบกวนน้อยมาก จึงไม่ยากในการดูแลรักษา มีสิ่งเดียวที่ต้องกำจัดก็คือวัชพืช ที่ขึ้นมาแย่งอาหารจากต้นมันและหัวมัน ชาวโรนียมกำจัดวัชพืช โดยการคายนหญ้า ซึ่งชาวโรนียมเรียกว่า "ทำรุน" ปกติจะคายนหญ้า ๒ ครั้งตั้งแต่ปลูกจนถึงขุด คือประมาณ ๑ - ๒ เดือน จะคายนหญ้าครั้งหนึ่ง ซึ่งการคายนหญ้าในขณะที่มันสำปะหลังยังทนอ่อนอยู่ในท้องไร่รังมีให้กระทบกระเทือนถึงราก เพราะหากกระทบกระเทือนจะทำให้มันไม่เจริญเติบโต

และได้ปริมาณหัวมันสำปะหลังน้อย การคายหยูครั้งที่สองจะคายเมื่อก่อนมันสำปะหลังมีอายุ ๓ - ๔ เดือน ในบางครั้งชาวไร่จะคายหยูถึง ๓ - ๔ ครั้ง ซึ่งแล้วแต่ความหนาแน่นของหยู และกำลังแรงงานหรือกำลังเงินในการจ้างคนมาคายหยู เมื่อก่อนมันสำปะหลังเติบโตพ้นจาก ๓ - ๔ เดือนไปแล้ว ก็จะแผ่กิ่งก้านสาขาออกไปอย่างมาก วัชพืชไม่สามารถรบกวนได้อีกจึงไม่จำเป็นต้องคายหยูอีก

๖. การใส่ปุ๋ยหรือปลูกพืชหมุนเวียน

การใส่ปุ๋ย มันสำปะหลังเป็นพืชที่ทำให้ดินจืดเร็วมาก โดยเฉพาะที่ดินปนทราย ฉะนั้น การใส่ปุ๋ยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยผลจากการค้นคว้าพบว่าการใส่ปุ๋ยที่ถูกต้อง และใส่ ให้ถูกวิธีแล้ว จะเพิ่มปริมาณการผลิตจากไร่ละ ๒ - ๓ เมตริกตันเป็นไร่ละ ๕ - ๗ เมตริกตัน วิธีใส่ปุ๋ยแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ

ระยะแรก ปลูกมันสำปะหลังได้ ๑ เดือน ก็เริ่มใส่ปุ๋ยโดยโรยให้ห่างจากลำต้น ๑๒ - ๑๕ ซม.

ระยะที่สอง ใส่เมื่อมันสำปะหลังอายุได้ ๓ - ๔ เดือน โดยโรยปุ๋ยให้ห่างจากลำต้น ๒๕ - ๓๐ ซม.

ปุ๋ยที่ใช้มีปุ๋ยเคมีและปุ๋ยคอกดังนี้

(ก) ปุ๋ยสูตร ๔-๔-๔ ไร่ละ ๖๐-๑๐๐ กิโลกรัม

(ข) ปุ๋ยสูตร ๑๖-๑๖-๘ ไร่ละ ๕๐-๖๐ กิโลกรัม การใส่ปุ๋ยนี้มากหรือน้อย

แล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน

(ค) ปุ๋ยที่เป็นมูลสัตว์ เช่น มูลหมู มูลเป็ดไก่ ปุ๋ยชนิดนี้จะมีราคาถูกกว่าปุ๋ยเคมี

การปลูกพืชหมุนเวียน มันสำปะหลังทำให้ดินจืดเร็วมาก ซึ่งจะเห็นได้จากที่ดินซึ่งเพิ่งบุกเบิกใหม่จะให้ผลผลิต ๔ - ๕ เมตริกตันต่อไร่ ต่อมา ๓- ๔ ปี หากไม่ใส่ปุ๋ยเลย ผลผลิตจะลดลงเหลือไร่ละ ๑ - ๒ เมตริกตันเท่านั้น แต่การใส่ปุ๋ยทำให้ดินเปลือ้งมาก วิธีช่วยอีกวิธีหนึ่งก็คือ การปลูกพืชแซมหรือปลูกพืชหมุนเวียนตระกูลต่าง ๆ หรือพืชไร่ชนิดอื่น อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้น

๗. การป้องกันและกำจัดศัตรูมันสำปะหลัง

โรคและแมลงที่ทำให้มันสำปะหลังเกิดความเสียหายมีน้อยมาก ที่พบบ้างมีดังนี้

(ก) ไรแดง เป็นแมลงตัวเล็กมาก ชอบอาศัยอยู่ที่ใบของมันสำปะหลัง คอยดูดน้ำเลี้ยงจากใบ ทำให้ใบแห้งตายไปในที่สุด วิธีกำจัดโรคนี้ทำได้โดยใช้ยาจำพวกเคลเพน ๑๘.๕% หรือใช้ยาอาราไมท์ ฉีดพ่น อัตราส่วนในการผสมกับน้ำมีดังนี้คือ ยามาแมลง ๒ ส่วน โตะผสมกับน้ำ ๑ ปีบ

(ข) โรคใบจุด เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย มักเกิดกับใบที่แก่ ๆ วิธีป้องกันคือ ใช้ยาออร์โธไซท์ ๕๐% ฉีดพ่น อัตราส่วนผสมคือ ยา ๒ ส่วน ท่อน้ำ ๑๐๐ ส่วน หรือจะเก็บใบแก่ ๆ เผาไฟเสียก็ได้

(ค) โรคหัวเน่า มักเกิดกับหัวมันสำปะหลังที่ชุกช่นมานาน ๆ และหัวมันสำปะหลังมีแผลทำให้เชื้อราเข้าไปได้ง่าย วิธีป้องกันคือ ระวังอย่าให้หัวมันมีแผลและเก็บหัวมันในที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้ดีและแยกเป็นกองเล็ก ๆ หรือจะใช้สารละลายเมอร์คิวริกคลอไรด์ ๑ ส่วนผสมกับน้ำ ๑,๐๐๐ ส่วน พ่นที่หัวมันให้ทั่วก็ฆ่าโรคนี้ได้

สิ่งที่ควรระวังคือ ยาที่ใช้ป้องกันและกำจัดโรคแมลงทุกชนิดเป็นยาอันตรายต่อชีวิตของมนุษย์และสัตว์เลี้ยง ฉะนั้น ต้องใช้ตามคำสั่งของฉลากยา โดยเคร่งครัด

๘. การเก็บเกี่ยว

โดยทั่วไปแล้วชาวไร่จะชุกมันสำปะหลังเมื่ออายุ ๑๐ เดือน ในกรณีเป็นพันธุ์เบาหรือพันธุ์ขาว แต่หากเป็นพันธุ์หนักหรือพันธุ์พื้นเมืองเดิม จะชุกเมื่ออายุ ๑๒ เดือน การชุกในระยะนี้จะให้ผลผลิตสูง เปอร์เซ็นต์แป้งในมันสำปะหลังจะสูง แต่อย่างไรก็ตามมันสำปะหลังจะสามารถชุกได้เมื่ออายุ ๖ เดือน ซึ่งถ้าหากชุกก่อนนี้จะให้ผลผลิตต่ำ เปอร์เซ็นต์แป้งในมันต่ำและมีกรดไซยานิคสูง ซึ่งถ้าไม่จำเป็นเร่งควมแล้วชาวไร่จะรอจนกว่ามันสำปะหลังจะมีอายุ ๑๐ - ๑๒ เดือน

การเก็บเกี่ยวแล้วแต่ลักษณะของดิน หากเป็นดินร่วนซุย ไร่มีถอนดึงทั้งต้นและหัวมันได้เลย แต่หากเป็นดินแข็งก็จะใช้จอบเดี่ยวหรือรถแทรกเตอร์ชุกซึ่งต้องระวังอย่าให้ถูกหัวมัน เมื่อชุกได้แล้วชาวไร่จะใช้มีดตัดลำต้นออกจากหัวมันแล้วเก็บลำต้นที่มีลักษณะดีแข็งแรงไว้เป็นท่อนพันธุ์ต่อไป